

Frazon Zsófia

Mennyi időre tervezel?

Die Planung / A Terv, Berlin, Budapest,
2011, 2036, 2048*„Engem nem érdekel a jövő.**Evvel a hetyke mondattal gondoltam kezdeni ezt a szöveget, és ez elegendően erős viszony, hogy egy jövőről szóló album bevezetője lehessen.” (Esterházy Péter)*

Engem nem érdekel a jövő. Evvel a hetyke mondattal gondoltam kezdeni ezt a szöveget, és ez elegendően erős viszony, hogy egy jövőről szóló folyóirat elemzésének bevezetője lehessen. Ugyanis nem kevés fejtörést okozott, hogy mit is írhatnék egy olyan folyóiratról, melynek csak három száma maradt fenn (fog fennmaradni?) az utókornak: a 2011-es, a 2036-os és a 2048-as nyári (június/július) dupla számok.¹ Esterházy hetyke mondata² átsegített ezen a kezdeti idő-és értelmezésbeli zűrzavaron: hiszen persze, hogy nem a jövő érdekel, hanem az, hogy a harmadik évezred elején miként is gondolkodunk a jövőnkéről, és milyen műfajokat és megközelítésmódot választunk a reprezentáció és az interpretáció során. Ez érdekel. Sokkal inkább, mint a jövő.

A *Die Planung / A Terv* című folyóirat szerkesztői (SANDRA BARTOLI, MARTIN CONRADS, SILVAN LINDEN, POLYÁK LEVENTE, KATARINA ŠEVIĆ) és szerzői (hatvanfőnyi nemzetközi gárda) alkotásukkal először is állást foglalnak a nyomtatott

¹ A címnek választott kérdés – *Mennyi időre tervezel?* – a folyóirat 2011-es számában jelent meg, az időkapzula rendelés felhívásában (154.o.)

² ESTERHÁZY PÉTER: *Mit hoz?* In: *JövőKép*. Budapest, K. Bazovsky Ház (ma: K. Petrys Ház), 2005 (a szöveget ld. még: ESTERHÁZY PÉTER: *A szabadság nehéz mámore. Válogatott esszék, cikkek 1996-2003*. Budapest, Magvető, 2003, 207-209.)

2036

Elizabeth Felicella (image: © artist); p. 52-52

sajtó jövője mellett. Ez már önmagában sem kevés, hiszen évtizedek óta, újra és újra felbukkannak a Gutenberg galaxis végóráját hirdető jóslatok. De lám, lám, még mindig lapozunk, még mindig olvasunk, szeretjük a lap zizegését és a papír, a friss nyomdafesték szagát. Az persze kérdés, hogy ez meddig lesz így: például meddig lesz még ehhez elegendő papír? Talán 2011 még reális időhatár, de 2048-ra már érdemes lett volna kitalálni alternatívát – legalább az újrahaznosítást. De tegyük fel, hogy lesz papír, hiszen akkor lesz könyv is, továbbá szerzők és témák: művészet, kultúra, politika, gazdaság, építészet, város, tervezhetőség, élet, halál és szexualitás. Ha mindezek még negyven év múlva is léteznek, már jól állunk. Ugyanis ez a terepe és egyben témája a különféle tudományos és művészeti gondolatokon átívelő könyv-alapú vállalkozásnak.

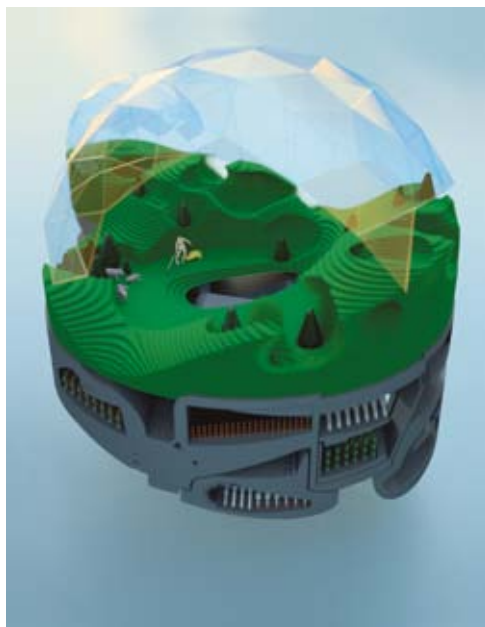
A folyóirat nemzetközi együttműködésben készült.³ A publikációs projekt alkotói – a modernista avantgárd hagyományok figyelembevételével – elképzelték azt, ami még nem létezik. Ez az utópisztikus és tudományos-fantasztikus tevékenység viszont rögtön két egyszerű, hétköznapi élményt és tapasztalatot is mozgásba lendít. Hiszen – egyfelől – szellemi és művészi alkotómunka során mindannyian valami olyat próbálunk meg kigondolni, ami még nem létezik. A különbség csak az, hogy itt a létezőt a nem létezőtől az idő – múlása és a távolsága – élesen választja el: egy olyan jövő idő, ami az írások segítségével ugyan megjelenik, de bekövetkezéséről nem tudunk semmit. Pedig – másfelől – a jövőt, különösen a közeljövőt napi szinten vágjuk zsebre: egy naptár vagy egy notebook formájában, a holnapi, holnapután, jövő havi vagy fél-évi dolgainkkal, ismerőseink születés- és névnap-

³ A projekt keretét a „Bipolar German-Hungarian Cultural Projects” adta. www.projekt-bipolar.net

jával, közeli és távoli határidőkkel, akár több évre előre. Mindez egyáltalán nem ezoterikus, hanem köznapi, már-már észrevétlenül természetes. Nem gondolkodunk azon, hogy valami hihetetlen, fantasztikus, előre nem sejthető, ezért titokzatos dolog történik velünk, csak racionálisan tervezünk: holnap ez lesz, holnapután az, márciusban ez, júliusban az és így tovább. Terv tervet követ, és egyik napról a másikra szüntelenül haladunk előre az időben. A tervezhető jövő hétköznapjaink egyik észrevétlen magától értetődő eleme. A befejezett jelen.

A *Die Planung / A Terv* című folyóirat szerzői viszont sokkal izgalmasabb és kalandosabb jövőtervezésbe kezdtek: történeti, futurológiai, szociológiai, filozófiai, irodalmi és művészi alkotások közlésével, és nemcsak néhány, hanem negyven év távlatában (a kötetek „valós” megjelenése 2008, az utolsó szám dátuma 2048).⁴ Személyes hangú vagy távolságtartó szövegek, esszéisztikus vagy dialógusba rendezett epizódok, fragmentált vagy folyamatos áttűnésekből építkező szöveges és képi megközelítések, adatok vagy asszociációk illesztésével létrehozott narratívák. A kiadvány és az alkotásokban megfogalmazott gondolatok így egyszerre utópisták és realisták: hiszen az elkövetkezendő negyven évet életben kibírni azért nem teljesen lehetetlen vállalkozás, miközben persze mégsem tudható, mi van az időnek azon az oldalán. A tervezés realitása, a terekhez és a kultúrához való viszonya az időbeli távolság növekedésével színt és alakot vált, a kötetek újabb és újabb regiszterét szólaltatják meg a valóság és a fikció összefüggésrendszerének. 2011 nincs túl messze, nem különösen félelmetes, szinte hétköznapi, nap-tárba beírható idő: már most lehetnek terveink, amelyek akkorra vonatkoznak. 2036 már távolibb, nehezebb belegondolni, hogy mi lesz 28 év múlva: aki most fiatal, már nem lesz az, aki most idős, talán már nem is él. 2048 pedig már 40 év távolságra van a mától: aki ma született, akkor lesz középkorú. Mások az elvárások, mások a remények, nincsenek tapasztalatok (az időutazók szerencsére elkerülték a folyóiratot), de még az optimista szerzőknek is körültekintőbben kell elgondolkodniuk 2048-ban is megvalósítható terveken.

A szerkesztők elképzelései között szerepel, hogy a jövőben újra kiadják az egyes köteteket az akkori, „valós” jelenben, változatlan formában, és ellenőrzik, hogy jövőre vonatkozó gondolataik beigazolódtak-e. Ez az egyszerre utópista és realista elképzelés így nem más, mint egy önmaga beigazolódnát kereső, az archeológia módszerét alkalmazó jövőkutatás. A három kötet pedig ehhez a kutatáshoz kínál gazdag és rétegzett kutatási terepet. A témák között

2048
Faller world model (© image: zeitguised); p. 129, 131

szerepel a jövőre vonatkozó társadalmi és gazdasági felelősségvállalás, és az egyéni, személyes elképzelések összeillesztése, politikai viharok, új minisztériumok, hálózatok és határok, technológiai fordulatok, mobilitás és szexualitás, test és szenvedély, genetikai alapú családtervezés, burjánzó betonvárosok, természeti katasztrófák, személyes időkapszulák, időgépprombolók és időgépellátók, hirdetésihiénák, háborúk és kockázatok, radioaktivitás, növényi lét, Hangmester és retrózene, ember és gép szimbiózisa, a 21. század múzeuma, lakópiramisok, bioárammal lehívott e-mailek, hormonnal harmonizált partnerkapcsolatok: mindez nem más, mint az élet a 2039-es Globális Sokk előtt és után, a Kommunista Kiáltvány kétszáz éves évfordulójáig. A regényes, a riasztó és a reménykeltő jövő. A töredékekből építkező kép-szöveg-szövet laza hálóját adja az „akkori” jeleneknek. A „megelőlegezett” történetírás epizódjai viszont vissza is térnek a kötetekben. Ez utóbbi beszédmód a lineáris történetmesélésnek kedvez: ami az egyik jövőben még jó ötletnek bizonyult, az egy másik, távolabbi jövő számára már problémákat vet fel, amire egy évtized múlva lesz csak megoldás (ld. időkapszulák). Az előre haladó folyamatos történetek és a visszatérő vagy váratlanul felbukkanó fragmentumok, utalások és asszociációk intenzitása a folyóirat grafikai szerkesztésre is hatással van. Az egyes évfolyamokat más-más alkotó készíti (Silvia Linden, Katarina Šević, Sandra Bartoli), és ezek a vizuális „másságok” megadják a kötetek alaphangulatát. Az oldaltörés, a grafikus és képi elemek használata, a betűtípusok és a betűszínek vagy az alkotások tartalmi elemeit építik és erősítik tovább, vagy éppen azt fejezik ki, ami a szövegekből esetleg hiányzik. Játék térrel és idővel.

Az angol közvetítő nyelvű, de német és magyar szövegváltozatokban is közölt írások, képek és képsorozatok műfaja roppant változatos, de ez lényegében nem különbözik egy jelenben is létrehozott vagy létrehozható kötet szerkesztési elveitől. Bár nyilván mást fog jelenteni a file-csere, az illegális letöltés, az e-mail, a kiáltvány, a plakát, a kézírás, a mozgó- és az állókép negyven év múlva, mégis feltételezhetjük, hogy értjük, megkapjuk, észrevesszük és elolvassuk a folyóirat lapjain megjelenő szöveges és képi műfajokat. Ismeretlen, várt, vágyott vagy félt jövőnk felfedezése és megismerése tehát kalandos vállalkozás – olvashatjuk ki a *Die Planung / A Terv* című folyóirat három számából. Érdemes lesz tervezni, gondolkodni, érezni, és érdemes az előrevetített, jövőbeli eseményeket és gondolatokat a jelen szemüvegén keresztül is nézni. És tulajdonképpen ez az időszakokkal szabdaltnak a prizma az, ami a publikációs vállalkozás nagy erénye: nem elvágódással és miszticizmussal, hanem a jövőbeli perspektívák vizsgálatával és az ezen keresztül szerzett gondolati tapasztalatokkal megváltoztatni a jelent. Ez a jövő-utazás valódi oka.

Találkozunk 2011 júniusában! Annyi időre még tervezek.

⁴ A folyóirat web oldala: www.dieplanung.org
e-mail: lsd@dieplanung.org